

3 LES DIFERENTS OPCIONS DEL LIBERALISME

El sistema polític liberal configurat per la Constitució del 1837 es va articular a través de dos grups polítics, el moderat i el progressista. Amb el pas dels anys, a l'esquerra d'aquest darrer s'hi van formar els primers nuclis de demòcrates i republicans.

3.1. Les agrupacions polítiques

Els partits polítics del segle XIX no eren pas com els entenem actualment. No es tractava de grups compactes i homogenis amb una ideologia i un programa ben definits, sinó que més aviat constituïen agrupacions de personalitats al voltant d'algun notable, civil o militar. Més que partits organitzats, eren còrrents d'opinió o "camarilles", vinculades per relacions personals o per interessos econòmics, que s'unien per participar en les eleccions i controlar les diferents parcel·les del poder.

Els moderats

Els moderats es definien ells mateixos com a "persones d'ordre" i eren un grup heterogeni format per terratinents, comerciants i intel·lectuals conservadors, juntament amb restes de la vella noblesa, l'alt clero i els alts comandaments militars. Defensaven el dret a la propietat com a garantia de l'ordre que volien preservar i restringien el sufragi segons la riquesa dels electors. Consideraven la llibertat un bé individual, però hi feien passar davant els principis d'**autoritat** i d'**ordre social**, de manera que desconfiaven de la participació de les masses en la política, que havia de restar en mans de la minoria propietària i il·lustrada. Entre els seus líders cal destacar Ramón María de Narváez i Francisco Bravo Murillo.

Defensaven també el principi de la **sobirania compartida** entre les Corts i la Corona, a la qual atorgaven amplis poders d'intervenció en la vida política (nomenar ministres, dissoldre les corts, vetar lleis, etc.). També es mostraven partidaris de **limitar els drets individuals**, però especialment els col·lectius com les llibertats de premsa, d'opinió, de reunió i d'associació. Finalment, defensaven la confessionalitat de l'Estat, atorgaven a l'Església catòlica una gran influència social, i representaven, per tant, l'opció més clerical del liberalisme.

Els progressistes

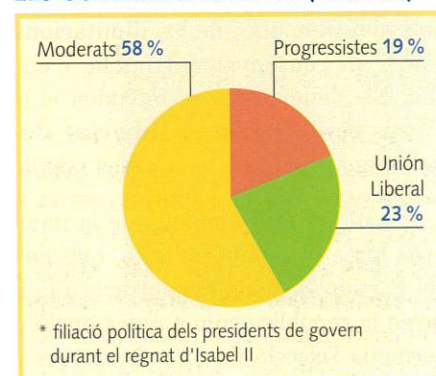
Els progressistes es consideraven els "defensors de la llibertat". En les seves files hi predominava la burgesia mitjana i petita, l'oficialitat mitjana de l'exèrcit i les classes populars urbanes (artesans, comerciants, professionals liberals), que tenien com a denominador comú l'esperit de reforma. Defensaven el principi de **sobirania nacional** com a font de legitimitat i el **predomini del poder legislatiu (Corts)** en el sistema polític, mentre que refusaven la intervenció de la Corona en la vida política i li atribuïen només una funció moderadora. Entre els seus líders destacaren Juan Álvarez Mendizábal, Baldomero Espartero i Joan Prim.

També eren partidaris d'enfortir els poders locals (ajuntaments elegits lliurement, Milícia Nacional...) i d'amplis drets individuals i col·lectius (llibertats de premsa, d'opinió, de religió, etc.). Mantenien el principi del sufragi censatari, però defensaven l'ampliació del cos electoral. Propugnaven la necessitat d'una reforma agrària per posar fi a la propietat vinculada i preconitzaven limitar la influència social de l'Església.

El Congrés dels Diputats de la Carrera de San Jerónimo de Madrid, l'any 1845.

ELS GOVERNS D'ISABEL II (1833-68)

Font: A. CARRERAS i X. TAFUNELL: *Estadísticas históricas de España, siglos XIX-XX*, 2005.

IGUALTAT DE DRETS?

Reconec que hi ha d'haver una perfecta igualtat en l'atorgament de drets civils. Reconec que el darrer captaire d'Espanya té els mateixos drets perquè es respectin els parracs amb què es vesteix, que el que pugui tenir un potentat perquè es respectin els magnífics mobles que guarneixen el seu palau. (...)

Però, els drets polítics no s'atorguen a tota mena de persones; són un mitjà per procurar la felicitat del país, i cal limitar-los a aquelles classes els interessos de les quals, pel fet de ser els mateixos que els de la societat, no es puguin girar contra aquesta.

Discurs del diputat moderat Fernando Calderón Collantes, 1844.
(Traduït del castellà)

- Què es defensa en el text? Sintetitzo els arguments que s'hi fan servir.

L'any 1854 es va formar un nou partit, la **Unión Liberal**. Va néixer d'una escissió dels moderats, però va atreure també els grups més conservadors del progressisme. Pretenia constituir-se com a **opció centrista** entre els dos partits clàssics, però no presentava ideològicament cap novetat. Era bàsicament una unió política amb finalitats de govern que agrupava els sectors descontents amb la política moderada. Els seus impulsors van ser els generals Leopoldo O'Donnell i Francisco Serrano.

Demòcrates i republicans

L'any 1849, una escissió dels progressistes va ser l'origen de la formació del **Partit Demòcrata**, que demanava, a més de l'ampliació dels drets polítics a tota la població, una sèrie de drets socials. Els seus membres eren partidaris de la **soberania popular**, del **sufragi universal masculí**, d'una cambra electiva única, de l'ampliació de les llibertats públiques i del reconeixement de tots els drets col·lectius. També eren partidaris de la Milícia Nacional, de l'elecció dels ajuntaments i de les diputacions, i de la implicació de l'administració en l'ensenyament públic i en les tasques de beneficència social. Els demòcrates reconeixien el predomini social de l'Església catòlica, però exigien la **llibertat de culte**. La seva força provenia fonamentalment de les classes populars urbanes.

Per últim, el desprestigi de la monarquia d'Isabel II va fer que guanyés força el republicanisme, que nodriria les seves files de membres del Partido Demócrata contraris a la monarquia. Els republicans defensaven la república com a única opció veritablement democràtica perquè permetia l'elecció de tots els càrrecs públics, inclòs el cap de l'Estat, i presentaven un caràcter més social i popular (vegeu el tema 4).

Al llarg del segle XIX, els cafès eren punts de trobada i discussió de les diferents tendències polítiques.

L'IDEARI DEMÒCRATA

L'Estat ha de reconèixer i garantir a tots els ciutadans com a condicions primàries i fonamentals de la vida política i social: la seguretat individual; la de manifestar, transmetre i propagar el seu pensament de paraula, per escrit o de qualsevol altra manera; la reunió pràctica per a qualsevol finalitat lícita, sigui política o no; la d'associació per a totes les finalitats morals, científiques o industrials; el dret de petició, practicat de manera individual o col·lectiva; el dret a la instrucció primària gratuïta; el dret a una participació igual en tots els avantatges i tots els drets polítics; el dret a un repartiment equitatiu i proporcional de les contribucions i del servei militar; el d'optar a tota ocupació o càrrec públic sense cap altra condició o títol que el mèrit o la capacitat (...) el de ser jutjat o condemnat per la consciència pública (jurat) (...).

Partint d'aquests principis fonamentals:

- 1.º Reformaríem la Constitució de l'Estat en corts constituents, convocades sota les fases d'elecció directa, sufragi universal i un diputat per cada trenta mil ànimes (...).
- 2.º Armariem, naturalment, la Milícia Nacional, organitzada de manera que, sense ser un impediment per al govern, conservés les institucions i l'ordre públic (...).
- 3.º Declararíem la impremta lliure, sense dipòsit ni fiança ni traves fiscals.

Manifest fundacional del Partido Demócrata, 1849.

- Extreure les aportacions principals de l'ideari demòcrata i analitzar les diferències que presenta en relació amb els partits moderat i progressista.

EVOLUCIÓ DELS PARTITS POLÍTICS (1808-1868)

